

De onderwijsuitkomsten van kinderen na echtscheiding

Sara Le Roy, Sofie Vanassche, An Katrien Sodermans, Koen Matthijs (KULeuven)

We leven vandaag in een kennismaatschappij waarin het behaalde opleidingsniveau een sleutelrol speelt in het proces van positieverwerving en –behoud. Het opleidingsniveau leert dus veel over sociale ongelijkheid en dat manifesteert zich op verschillende levensdomeinen. Zo maakte de Franse socioloog Pierre Bourdieu een onderscheid tussen drie vormen van “kapitaal”: economisch kapitaal (bepaald door het financieel vermogen en de controle over dat vermogen), cultureel kapitaal (bepaald door het opleidingsniveau, kennis, informatie en vaardigheden), en sociaal kapitaal (bepaald door de toegang tot sociale relaties, zowel binnen als buiten het gezin). De drie vormen van kapitaal hangen samen: hoe meer/minder van het ene, hoe meer/minder het andere. De gevolgen voor kinderen die een (echt)scheiding van hun ouders meemaken, zijn bijgevolg groot: sociale relaties bij kinderen (en dus hun sociaal kapitaal) worden onder meer bepaald door de fysieke aanwezigheid van beide ouders. Na een (echt)scheiding is de kans groot dat kinderen minder contact hebben met de niet-inwonende ouder, hetgeen de uitbouw van hun sociaal en cultureel netwerk bemoeilijkt. Dat kan nog versterkt worden door financiële problemen: het ondersteunend draagvlak valt dan immers weg. Door de erosie van deze vormen van kapitaal bij een echtscheiding kan bijgevolg een daling in het cultureel kapitaal van de kinderen ontstaan.

In dit onderzoek nemen we het cultureel kapitaal van kinderen onder de loep. We kijken naar verschillen in onderwijsuitkomsten tussen kinderen uit éénouder- en nieuw samengestelde gezinnen. Ook geven we telkens de resultaten voor kinderen uit intacte gezinnen weer.

De middelbare schoolloopbaan

Voor de schoolloopbanen in het middelbaar onderwijs keken we bij alle respondenten die hun middelbaar onderwijs achter de rug hebben, onder meer naar het zittenblijven en het veranderen van onderwijsvorm. Uit de tabel blijkt dat, in vergelijking met kinderen uit intacte gezinnen, meer kinderen uit ontbonden gezinstypes ooit minstens één jaar opnieuw deden. Voor de jongens zijn de verschillen tussen de drie gezinstypes niet groot. Voor meisjes is dat wel het geval: de meisjes uit de twee ontbonden gezinstypes doen het opvallend vaker, het percentage is het hoogst voor de meisjes in een nieuw samengesteld gezin. Voor het veranderen van onderwijs lopen de resultaten in dezelfde lijn: zonen en dochters van gescheiden ouders doen het vaker. Het komt iets meer voor in nieuw samengestelde gezinnen, al is het verschil met kinderen uit éénoudergezinnen erg klein.

Tabel 1 Zittenblijven en veranderen van onderwijsvorm in het middelbaar onderwijs bij jongens per gezinstype (%)

JONGENS	Intact gezin	Eénoudergezin	Nieuw samengesteld gezin
Minstens één keer een jaar overgedaan	28.0 (N=75)	29.7 (N=101)	29.9 (N=90)
Minstens één keer veranderd van onderwijsvorm	28.0 (N=75)	45.0 (N=100)	45.6 (N=90)

Tabel 2 Zittenblijven en veranderen van onderwijsvorm in het middelbaar onderwijs bij meisjes per gezinstype (%)

MEISJES	Intact gezin	Eénoudergezin	Nieuw samengesteld gezin
Minstens één keer een jaar overgedaan	10.7 (N=75)	17.6 (N=74)	24.3 (N=74)
Minstens één keer veranderd van onderwijsvorm	23.0 (N=74)	35.6 (N=73)	36.5 (N=74)

Het opleidingsniveau

Ook keken we naar het opleidingsniveau op het einde van de onderwijsloopbaan. Het opleidingsniveau wordt aan de hand van het hoogst behaalde diploma onderverdeeld in drie categorieën: laag, gemiddeld en hoog. Laagopgeleiden behaalden hoogstens een diploma lager secundair. Deze jongeren stroomden bijgevolg ongekwalificeerd uit het middelbaar onderwijs. De gemiddeld opgeleiden behaalden hoogstens een diploma hoger secundair onderwijs en de hoogopgeleiden een diploma hoger onderwijs (zowel universitair als niet-universitair). Voor deze analyse gebruiken we de gegevens verzameld bij kinderen die de schoolbanken reeds verlaten hebben. Gezien de steekproef enkel inwonende kinderen betreft, zijn de aantallen per groep relatief klein waardoor we uiterst voorzichtig moeten omspringen met de interpretatie van de gevonden verschillen.

Uit de tabel blijkt dat het opleidingsniveau van de kinderen uit de twee ontbonden gezinstypes opmerkelijk lager is dan dat van kinderen uit intacte gezinnen. De gevonden verschillen situeren zich vooral voor een hoog opleidingsniveau: van de kinderen uit de intacte gezinnen vinden we er bijna de helft terug, bij de kinderen uit de twee ontbonden gezinstypes liggen de percentages aanzienlijk lager. Voor een gemiddeld opleidingsniveau zijn de verschillen tussen de drie gezinstypes kleiner. Voor een laag opleidingsniveau zijn de verschillen opnieuw groter: ongeveer een vijfde van de kinderen uit de twee ontbonden gezinstypes stromen ongekwalificeerd uit het middelbaar, voor de kinderen uit intacte gezinnen geldt dit slechts voor een tiende van hen.

Tabel 3 Bereikte opleidingsniveau bij afgestudeerde kinderen per gezinstype (%)

	Intact gezin (N=79)	Eénoudergezin (N=116)	Nieuw samengesteld gezin (N=79)
LAAG	10.1	19.0	20.3
GEMIDDELD	44.3	56.9	60.8
HOOG	45.6	24.1	19.0

Verdere analyses voor jongens en meisjes afzonderlijk leren ons dat jongens uit éénoudergezinnen oververtegenwoordigd zijn in de groep van kinderen met een laag opleidingsniveau. Voor de meisjes geldt net het omgekeerde: daar zijn het de meisjes uit nieuw samengestelde gezinnen die vaker een laag opleidingsniveau hebben. We willen echter benadrukken dat we uiterst voorzichtig moeten omspringen met deze resultaten gezien de lage aantallen per groep.

Besluit

Uit ons onderzoek kunnen we besluiten dat een echtscheiding een negatieve invloed lijkt te hebben op het cultureel kapitaal van kinderen: kinderen uit de twee gebroken gezinstypes scoren op elk van de onderzochte onderwijsuitkomsten slechter dan kinderen die opgroeien in een intact gezin. Ook de gezinsvorm na echtscheiding lijkt een effect te hebben, dat verschillend is voor jongens en meisjes. Jongens in éénoudergezinnen scoren op vrijwel alle onderzochte aspecten minder goed dan hun leeftijdsgenoten uit nieuw samengestelde gezinnen. Voor meisjes geldt het omgekeerde: daar zijn het eerder zij die opgroeien in een nieuw samengesteld gezin die slechtere onderwijsuitkomsten hebben, al zijn de verschillen met meisjes uit éénoudergezinnen niet groot.

De kansen van kinderen die een ouderlijke breuk meemaakten worden daardoor in diverse opzichten gehypothekeerd. Een lager opleidingsniveau impliceert (in de meeste gevallen) immers minder kansen op de arbeidsmarkt, wat gevolgen heeft voor de (latere) financiële situatie, huisvesting, gezondheid, etc. Bovendien weten we uit eerder onderzoek dat kinderen van gescheiden ouders zelf een hogere scheidingskans hebben. In combinatie met de vaststelling in verschillende landen dat lager opgeleiden een hogere kans hebben om uit de echt te scheiden, wordt dit scheidingsrisico vanuit deze resultaten versterkt. Zo kunnen de nieuwe ontwikkelingen in de leefwereld van mensen (echtscheiding, hertrouw, postmaritaal samenwonen, stiefrelaties, etc.) als een motor van nieuwe sociale ongelijkheid beschouwd worden.